

BOLA TARBIYALASHDA PSIXOLOGIK YONDASHUV

Muallif: O'rolovaSevinch – 1- bosqich talabasi, Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali, Psixologiya fakulteti.

Annotatsiya: Ush bu maqolada bola tarbiyasida psixologik yondashuvning o'rni va ota-onaning roli yoritilgan. Bola shaxsini to'g'ri shakllantirish, uning emotsional holati va psixologik ehtiyojlarini tushunish orqali sog'lom jamiyatni barpo etishda dinimizning ,ota-onaning roli tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: bola psixologiyasi, tarbiya, ota-ona, emotsional rivojlanish.

Hozirgi davrda ota-ona bo'lish professionallikni taqozo etmoqda . Yaxshi farzand tarbiyalash uchun ota-onaning o'zi tarbiyalangan bo'lishi va o'z bilimini bolaga qunt bilan singdirishi lozim. Bolaning yanglish ishlari ko'p hollarda ota-onaning xatolari natijasi bo'lib chiqadi. O'zaro hamjihat yashaydigan ota-ona risoladagi bolani tarbiyalaydi, bolaga yaxshi namuna bo'ladi. Muvozanatsizlik va nomutanosibliklar esa oiladagi halovatni yo'qotadi. Yusuf Xos Xojib aytadiki: “ O'g'il-qiz kichkinaligida nimani o'rgansa , qarib o'lguncha unutmaydi” degan edilar.

Bola tarbiyalash uylanishdan oldinoq yani yaxshi turmush o'rtoq tanlashdan boshlanadi, homiladorlikdan davom etadi

Ona hali homilador ekanidayoq bolani kitob o'qishga odatlantirishi mumkin , u kitobni ovoz chiqarib o'qisa , qornidagi bola uni tinglaydi. Homiladorlikda taxoratli bo'lish , xarom va shubxali narsalarni yemaslik, Quron eshitish , ko'p zikr qilish , bola tug'ilgach , taxoratsiz oziqlantirmaslik , emizayotganda “ Yasin ”surasini o'qish bolaning ma'naviy tomondan kuchli bo'lib yetishishini taminlaydi .

Bolani baqirmasdan, jaxl qilmasdan , urmasdan tarbiyalash pedagogika bugun kashf qilgan uslub emas . Bu Payg'ambarimiz (s.a.v) tomonidan bundan 1400 yil oldin ko'rsatib berilgan ota-onalik shaklidir. Bizga esa bu ta'lim “din” tushunchasiga faqatgina ibodatlar (namoz, ro'za,zakot) sifatida qaramasdan,

hayotimizni qamrab olgan ro'llarimizda ushbu vaziyatda “ Payg'ambarimiz qanday yo'l tutgan bo'lardi?” degan savolni berish orqali o'tadi , chunki bu so'roq ortida “Alloh qanday qilishimni istagan bo'lar edi ?” degan istihola yotadi...

Farzand onasi tomonidan ho'rlangan , kamsitilgan , kaltaklangan , ezilgan bo'lsa , bu bola ongiga kelgusida “ seni kuch bilan ezadigan hammaga bo'yin eg “ degan fikrni singdirishi bilan hatarlidir.

Ota-ona hamma narsani muhayyo qilishi bolada hech narsaga intilmaslikni keltirib chiqaradi . Barcha muammolarini ota-onasi hal qilib berishi – kelajakda uning hayotini ham ular boshqarishiga zamin yaratadi .Oqibatda ular kelgusida boshqalarning xohishlari bilan yashashga o'rganib qolib , qachondir afsuslanishadi. Shuning uchun o'smirlarda kelajak haqida o'ylash , to'g'ri qaror qabul qilish uchun imkon va tushuncha berishda yordam ko'rsatish kerak . Aslida ota-ona bolaga hamma narsani yaratib bermasligi , u nimagadir intilishi, orzu qilishi uchun imkon qoldirishi kerak. Nimagadir o'z mehnati bilan erishsa ,u uchun qadrlı bo'ladi. Ta'lim va bilim bo'lmasa , muvaffaqiyat qozona olmaymiz va baxtiyor bo'lmaymiz , ammo texnik bilimdan yanada muhimrog'i – sevgidir . Bolaga sevgimizni his qildirsa olsak, ta'lim-tarbiyaning ko'pini amalga oshirgan bo'lamiz. “Bolajonim, yaxshiyam sen borsan , seni yaxshi ko'raman !”deyish uchun universitetni tamomlash shart emas. Bola sevilganiga ishonch hosil qilgach, nazokatli bo'la boradi . Masalan, meva yeyishingizdan oldin bolaga berish unda nazokatli bo'lish hissini paydo qiladi.

Bir maymun tug'ilganidan keyin 6 oygacha uning ko'zini bog'lab qo'yib, hecham ochishmagan. 6 oy quyosh nurini ko'rmagan-bilmagan maymunning miyasi keyinchalik ham quyosh nuri nima ekanini anglay olmagan. Shu kabi agar bolaning qalbiga kichikligidan mehr-muhabbat , rahim-shavqat va yordanlashish tuyg'ulari singdirilmasa,bola ulg'aygach ,bu tuyg'ulardan mosuvo odam bo'lib yetishadi.

Turli xil psixologik tasirlar bolaning ruhiy o'sishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Ematsional qo'llab-quvvatlash, bolani sevilgan va qadrlangan his qilishiga, ruhiy jihatdan sog'lom rivojlanishiga turtki bo'ladi. Aksincha qattiq tanbeh, baqirish yoki befarqlik bolaning ruhiy holatiga salbiy ta'sir qiladi.

Xulosa qilib shuni aytamanki bola tarbiyasida sog'lom psixologik muhit yaratish , ota-onaning mehr berishi , farzandini tushunishi , muloqot qilish uning kelajagidagi shaxsiyati va hayotidagi muvofaqiyatning asosi hisoblanadi. Zeroki farzandingizni tarbiyalar ekansiz hazrati Ali atganidek : “Farzandlaringizni o'z zamoningiz talimotlariga ko'ra emas, ular tug'ulgan zamon haqiqatlariga mos tarbiyalang”.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI;

- 1 Шениз Южел. Гудакликдан йигитликка кадар.
- 2 Xolmurodov.A, Tilavov A. Bolangizni bilasizmi. Yangi asir avlodi. 2013.
3. Хадича Кубро Тонгар. Бакирмайдиган оналар.Тошкент; Ўанги асир авлоди. 2021